

- Bespreek toetsen, werkstukken of schoolonderzoeken inhoudelijk of laat leerlingen er samen naar kijken, zodat zij van hun fouten kunnen leren. Geef leerlingen nooit het cijfer zonder inzage in de toets.
- Geef na een toets klassikaal aan wat de meeste leerlingen nu duidelijk beheersen, dus wat over het algemeen goed gaat. Geef dan de meest voorkomende fouten of onvolledigheden en laat leerlingen met elkaar bedenken hoe zij deze voortaan kunnen voorkomen.
- Bespreek indien nodig individueel met (dyslectische) leerlingen hun proefwerk, overleg welke stof zij moeten herhalen en geef indien nodig extra oefenstof. Bespreek in het bijzonder de problemen in het proefwerk die te maken kunnen hebben met dyslexie, bijvoorbeeld spelfouten in eenvoudige woorden of onjuist geïnterpreteerde vragen door leesfouten.

6.4 Presentatie leerstof

Leerlingen hebben verschillende leer- of denkstijlen (Vermunt, 1992; Gardner, 1999, zie voor een overzicht Kaldeway, 2007). De wijze waarop zij kennis verwerven verschilt. De ene leerling heeft praktijkervaring en concrete voorbeelden nodig, de ander heeft genoeg aan algemene principes en theoretische formules; de ene start bij details en bouwt van daaruit het grotere geheel op, de ander start bij het grotere geheel en brengt de details daarin onder; de ene pikt al luisterend veel op, de ander doet dat pas als de leerstof met een visueel schema of plaatje aangeboden wordt. Dit zijn slechts een paar voorbeelden en ondanks dat er weinig bekend is over de precieze relatie tussen denkstijlen van leerlingen, leerinhouden en werkvormen, kunnen docenten er enigszins rekening mee houden door op een gevarieerde wijze leerstof aan te bieden: een combinatie van verbale en visuele presentatie, afwisselend van abstract naar concreet met zo nu en dan de gelegenheid de leerstof handelend te verwerken (zie schema 6.1 gevarieerd aanbod van leerstof).

Schema 6.1 Gevarieerd aanbod van leerstof

Verbaal

- Geef bij klassikale instructie concrete voorbeelden bij de leerstof. Liefst voorbeelden die aansluiten bij de ervaringswereld van de leerlingen en illustreer daarmee de nieuwe kennis of de uit te voeren taak of geef leerlingen de opdracht aan te geven wat de voorbeelden met de leerstof te maken hebben.
- Introduceer begrippen die van belang zijn, en laat leerlingen ervaringen rond die begrippen bespreken en de relatie tussen de begrippen aangeven.
- Geef kort nieuwe leerstof weer en bespreek hoe leerlingen zich die eigen willen maken: oefeningen maken, bestudering van het boek, leerstof in overzichtelijk schema zetten etc.
- Geef na verbale instructie een globale opdracht en laat leerlingen aangeven hoe ze de opdracht willen uitwerken en wat daar nog voor nodig is. Leid de discussie die ontstaat.

Verbaal en visueel

- Toon leerlingen illustraties en schema's van de leerstof (weerkaarten, illustraties biologie, scheikunde). Licht zelf toe of laat leerlingen toelichten.
- Geef ruimschoots aandacht aan illustraties in de methode wanneer deze verhelderen.
- Zet de leerstof (samen met de leerlingen) in mindmaps en woordspinnen op het digibord of via de computer met behulp van mindmapsoftware (zie software aan het einde van dit hoofdstuk).
- Illustreer leerstof met dvd's en filmpjes van internet (zie websites aan het einde van dit hoofdstuk).

Verbaal en handelend

- Laat leerlingen leerstof daar waar mogelijk handelend ervaren: omzetten in illustraties, omzetten in toneelscène.
- Organiseer excursies waarbij leerlingen aan activiteiten kunnen deelnemen.
- Organiseer een practicum of laat leerlingen een proef verzinnen.

Hoewel het vanzelfsprekend is, dat tijdens instructie het taalgebruik helder moet zijn voor alle leerlingen, blijkt dit in de praktijk niet altijd het geval (Veenman et al. 1993). Dyslectische leerlingen kunnen problemen hebben met woordkeus, concreetheid en tempo.

- Gebruik woorden die de leerlingen kennen. Leg een nieuw woord uitvoerig uit.
- Beperk het begrippenkader en wees consequent bij het hanteren van begrippen en structuur. Gebruik bijvoorbeeld *terminologie* en *begrippen* niet door elkaar.
- Maak gebruik van concrete voorbeelden die aansluiten bij de ervaringswereld van de leerling. Vraag leerlingen om zelf voorbeelden te geven.
- Wees direct. Vermijd negaties en vage aanduidingen. Zeg: 'Vooral de boeren in het Zuiden hadden last van deze erosie', en niet: 'Niet alle boeren hadden last van deze erosie.' Zeg: 'Nadat het beleg 10 dagen geduurd had, begon het voedsel in de stad op te raken', en niet: 'Na een paar dagen ontstonden er problemen met voedsel'.
- Pas het tempo aan de leerlingen aan. Vaak gaat instructie voor leerlingen te snel. Ga geregeld tussendoor na of leerlingen de uitleg of instructie begrijpen door hen te laten navertellen wat uitgelegd is.